ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קטן יז.

תלמיד חכם שנידה לכבודו. כגון פירשתי למעלה[ט]: **עביד (איניש) דינא לנפשיה.** דאמר ליה אם מחיינא לי הכי והכי: **דפסיקא ליה.** שהדי הוא לו ולא ספק: **סנו שומעניה.** שיוצאין עליו שמועות רעות: **גריכי ליה רבנן.** דאתריה דהוה רגהון: **ואם לאו אל יבקשו תורה.** הואיל וסנו שומעניה הא לגריכי ליה רבנן לאו כלום הוא דמוטב דלא יבקשו מיניה: **אמא מיהו.** האי מנודה נמי בהדייהו: **מאי דקמן.** כלומר היכי מתרמי דעל האי סבא ר' שמואל בר נחמני האידנא לגיה המדרש: **שמע מינה.** דלהכי מיתרמי דאתא האידנא לגי מדרשא דלאו מלוה הוא דליטרח ליה: **וטרקיה אאמתיה.** נשכו למנודה באמתו: **ולא קבלוהו.** דהדרא עכנא באמתו ולא פתחה פיה: **דייני.** רשי"ז. ותוספיות עדיפי מייתיה: **מאי טעמא.** קבלוהו: **דעבד כרכי אילעאי וכו'.** כהני שמועות רעות: **מה שלנו חפץ.** עבירה והואיל ואין מכירין אותו אם ליכא תלוי הפסד. (א) ואמר לן רבי משום רב האי גאון ויעשה מה שלנו חפץ רולה לומר דולאי כיון שלנוס שמוריס וכו' אני ערב בדבר שאינו חפץ מכאן ואילך בעבירה: **דקא עבר משום ולפני עור לא תתן מכשול.** דכיון דגדול הוא שמא מבעבע באביו והוה ליה איהו מכשילו: **שלך אינו נידוי.** דלאו בדינא שמתיה: **הכבר.** בלשון הזה אומרים לו עשה עצמך כאלם שכבר עליו ראשו ושב בביתך בלשון אומר לו. (ב) ליטנא אחרינא הכבר התכבר כבודך שתשב בביתך: **כסאו.** אל תבזה אותו בפרהסיא: **כלילה.** שתשיבה ואין אדם רואה: **משמים נפשיה.** משום יקרא דההוא לורבא מדרבנן: **מימנו אנגידא.** מלקות ומלקות יפה לסם יותר משמתא והוו מלקי להו: **ומפיגא כי עיתיא בגורא.** כשומן שטומין את המגור ונבלע בתוכו שאין יולא לעולם כלומר מכה לכל מאן דמשמתינן ליה דלא נפקא מייניה לעולם: **ופליגא דר"ש ב"ל.** דאמר יוחנן: **גנובפיה.** זנב: **דידה עבדא.** ומלקי ליה: **מסתפינא מיניה.** דבגרא אלמא הוא: **שקיל פתיחא עליה.** כתוב עליו שמתא: **שקליה.** לכתב שמתא: ואחתיה

תלמיד שנידה לכבודו נדויו נידוי דתניא [ט] מנודה לרב מנודה לתלמיד מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב לרב הוא דאינו מנודה הא לכולי עלמא מנודה למאי [י] אי [א] במילי דשמיא יאין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' אלא לאו לכבוד עצמו אמר רב יוסף צורבא מרבנן [ב]עביד דינא לנפשיה במילתא דפסיקא ליה [ג]ההוא צורבא מרבנן דהוו סנו שומעניה א"ר יהודה היכי ליעביד לשמתיה צריכי ליה רבנן לא לשמתיה קא מיתחיל שמא דשמיא א"ל לרבב"ח מידי שמיע לך בהא א"ל הכי א"ר יוחנן [ד]מאי דכתיב [ה]כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא יאם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו שמתיה רב יהודה לסוף איחלש רב יהודה אתו רבנן לשיולי ביה ואתא איהו נמי בהדייהו כד חזייה רב יהודה חייך אמר ליה לא מסתייך דשמתיה להההוא גברא אלא אחוכי נמי חייך בי א"ל לאו בדידך מחייכנא אלא דכי אזלינא להההוא עלמא בדיחא דעתאי דאפילו לגברא בוותך לא חניפי ליה נח נפשיה דרב יהודה אתא לבי מדרשא אמר להו שרו לי אמרו ליה רבנן גברא דחשיב כרב יהודה ליכא הכא דלישרי לך אלא זיל לגביה דר' יהודה נשיאה דלישרי לך אזל לקמיה א"ל לר' אמי פוק עיין בדיניה אי מיבעי למישרא ליה שרי ליה עיין ר' אמי בדיניה סבר למישרא ליה עמד ר' שמואל בר נחמני על רגליו ואמר ומה שפחה של בית רבי לא נהגו חכמים קלות ראש בנידויה שלש שנים יהודה חבירינו על אחת כמה וכמה א"ר זירא מאי דקמן דאתא האידנא האי סבא בבי מדרשא דהא כמה שני לא אתא ש"מ לא מיבעי למישרא ליה לא שרא ליה נפק כי קא בכי ואזיל אתא זיבורא וטרקיה אאמתיה ושכיב עיילוהו למערתא דחסידי ולא קיבלוהו עיילוהו [ו]למערתא דדייני וקיבלוהו מ"ט דעבד כר' אילעאי דתניא [ז]ר' אילעאי אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתעטף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא שפחה של בית רבי מאי היא דאמתא דבי רבי חזיתיה להההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול דתניא [ח]אמרה ליהוי ההוא גברא בשמתא דקעבר משום [ט]ולפני עור לא תתן מכשול דתניא ולפני עור לא תתן מכשול במכה לבנו גדול הכתוב מדבר ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא אתא ההוא גברא וקאכיל תאיני רמא ביה קלא ולא אשגח ביה אמר ליהוי ההוא גברא בשמתא א"ל אדרבה ליהוי ההוא גברא בשמתא אם ממון נתחייבתי לך נידוי מי נתחייבתי לך אתא לבי מדרשא [י]א"ל שלו נידוי שלך אינו נידוי ומאי תקנתיה זיל לגביה דלישרי לך לא ידענא ליה אמרו ליה זיל לגבי נשיאה דלישרי לך דתניא [י]נידוהו ואינו יודע מי נידהו ילך אצל נשיא ויתיר לו נדויו [כ]אמר רב הונא באושא התקינו אב בית דין שסרח אין מנדין אותו אלא אומר לו [כא]הכבד ושב בביתך חזר וסרח מנדין אותו מפני חילול השם ופליגא דריש לקיש [כב]דאמר ריש לקיש [כג]תלמיד חכם שסרח אין מנדין אותו בפרהסיא שנאמר [כד]וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה כסהו כלילה [כה]מר זוטרא חסידא כי מיחייב צורבא מרבנן שמתא ברישא משמית נפשיה והדר משמית לדידיה כי הוה עייל באושפיזיה שרי ליה לנפשיה והדר שרי ליה לדידיה [כו]אמר רב גידל אמר רב [כז]ת"ח מנדה לעצמו ומיפר לעצמו אמר רב פפא תיתי לי דלא שמיתי צורבא מרבנן מעולם אלא כי קא מיחייב צורבא מרבנן שמתא היכי עביד כי הא [כח]דבמערבא [כט]מימנו אנגידא דצורבא מרבנן ולא מימנו אשמתא מאי אמר רב שם מיתה ושמואל אמר שממה יהיה ומהניא ביה כי טיחיא בתנורא ופליגא דריש לקיש דאמר ריש לקיש כשם שנכנסת במאתים וארבעים ושמונה איברים כך כשהיא יוצאה יוצאה ממאתים וארבעים ושמונה איברים כשהיא נכנסת דכתיב [ל]והיתה העיר חרם חרם בגימטריא מאתים וארבעים ושמונה הוו כשהיא יוצאה דכתיב [לא]ברוגז רחם תזכור רחם בגימטריא הכי הוו אמר רב יוסף שדי שמתא אגנובתא דכלבא ואיהי דידה עבדה דהההוא כלבא דהוה אכיל מסאני דרבנן ולא הוו קא ידעי מנו ושמתו ליה איתלי ביה נורא בגנובתיה ואכלתיה ההוא אלמא דהוה קא מצער ליה לההוא צורבא מרבנן אתא לקמיה דרב יוסף א"ל זיל שמתיה א"ל מסתפינא מיניה אמר ליה שקילי פתיחא עליה כל שכן דמסתפינא מיניה א"ל שקליה אחתיה בכדא ואחתיה

וטרקיה. נשכו אאמתו ויש מפרשים מדה כנגד מדה משום דנמשך בזנות: **ולא** קיבלוהו. דהדרא ליה עכנא: **דעבר** אדרבה אילעאי. ולכך לא קיבלוהו אע"פ שהיה תלמיד מכס וי"ג דעבד כר' אילעאי ומשום הכי קיבלוהו דייני: **אם** רואה אדם שיצרו מתגבר עליו. וכתב ר"ת מה ושלוס לא הומר לו לעשות עבירה אלא ע"י כך יכנע לבו בפ"ק דקדושין (דף מ. ופס) פירשתי: **נידוי** מי נתחייבתי לך. אע"פ שמשמתין בעבור ממון כדאמרינן לעיל (דף יח.) הני מילי לממונא ר"ל שהיה לו לקרותו לב"ד ומילה שמא יפרע ועוד דבב"ד נמי צריך שני וחמישי ושני כדפירשתי לעיל וכדאמשע בפרק הגחל בתרא (ב"ק דף קיג.) ולא דמי לאיסורא ט)(דמכין) לאמר כדאמר יבההוא גברא דקא אכל תמרי שנאמו בשבת וכן [ריש] פרק הדר (עירובין דף סג.) ובשם רבינו תם שמעתי שהיו רגילין באותו מקום שאוכלין באילנות ונותן דמיס והשמא לא היו עובריס על הגזל:

משמית נפשיה. משום לער שצריך לנדות ת"ת ג"כ כדי שיהא זכור להתיר והא דלא המיר לתחילה מתחילה כדאמרינן בשבועות פרק קמא (דף יד.) יכא זכאי ויכפר על המייב לכך טוב כשתיר לתחילה שיהא הוא מותר קודם: שלא

[סמ] [א] מיי' פ"ו מהל' מ"מ הלכה ט' טוש"ע יו"ד סימן שלד סעיף יז:
סט ב מיי' פ"ב מהל' סנהדרין הלכה יב טוש"ע ח"מ סימן ד:
ע ג מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל' יד ופ"ז הלכה ח טוש"ע יו"ד ופ"ז הלכה ח טוש"ע יו"ד סימן שלד סעיף מב וסעיף מג:
ד [מיי' פ"ד מהלכות ת"ת הל' ח טוש"ע יו"ד סי' רמו סעיף מז]:
עא ה מיי' פ"ו מהלכות ת"ת סס ופ"ו מהל' ממרים הלכה ט וטוש"ע יו"ד [סי' רמ סעי' כז] וסי' שלד סעיף מג:
עב ו מיי' פ"ו מהלכות ת"ת סס. טוש"ע סס סעיף לט וסעיף מג:
עג ז מיי' סס פ"ו הל' י:
עד ח מיי' סס הל' ח טוש"ע סס סעי' מב:
עה ט מיי' סס הלכה יא טוש"ע סס סעי' לג:
עו י מיי' סס הלכה ח טוש"ע סס סעי' מב:

מסורת הש"ס

א) [לעיל טז.], **ב)** תגיגה כא ו: ע"ש, **ג)** חגיגה טז. קידושין מ., **ד)** מנחות לט:, **ה)** [נדרים ז:], **ו)** [נדרים ז: וע"ש דפרק פטיעה ומסנן], **ז)** פסחים נב., **ח)** [דף טז. ד"ה שנידה], **ט)** [ל"ל דמנדין, י) [לא נמצא בשום מקום].

תורה אור השלם

1. אין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד יְיָ׃
משלי כא ל
2. כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דָעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מַלְאַךְ יְיָ צְבָאוֹת הוּא׃
מלאכי ב ז
3. לֹא תִקָּלֵל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ׃
ויקרא יט יד
4. הֲכָה הִכִּיתָ אֶת אָדוֹם וַיִּשָּׂאֲךָ לִבְּךָ הִכְבֵּד שֶׁב בְּבֵיתֶךָ וּלְמָה תִתְגָּרֶה בְרָעָה וְנָפַלְתָּה אַתָּה וִיהוּדָה עִמָּךְ׃
מלכים ב יד י
5. וְכִשַּׁלְתָּ הַיּוֹם וְכָשַׁל גַּם נְבִיא עִמְּךָ לַיְלָה וְדָמִיתִי אִמֶּךָ׃
הושע ד ה
6. וְהָיְתָה הָעִיר חֵרֶם הִיא וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ לַיְיָ רַק רָחָב הַזּוֹנָה תִּחְיֶה הִיא וְכָל אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבַּיִת כִּי הֶחְבֵּאתָה אֶת הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר שָׁלַחְנוּ׃
יהושע ו יז
7. יְיָ שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי יְיָ פָּעֳלְךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיֵּהוּ בְּקֶרֶב שָׁנִים תּוֹדִיעַ בְּרֹגֶז רַחֵם תִּזְכּוֹר׃
חבקוק ג ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מה שלנו כו' ואמר לן רבי. כ"כ וגס"ו ה"ק מ"מ קבלוהו וכ"ה במקלת פרש"י: **(ב)** ד"ה הכבד כו' ליטנא אחרינא. כ"כ וכן משמע פי' הקולת בכללים ב יד:

גליון הש"ס

גמ' א' במילי דשמיא. עיין תוס' סנהדרין דף מ ע"א ד"ה מפיקנא: שם לשעתא דדייני וקבלוהו. עי' שבת דף י ע"א תוס' ד"ה לי לאיכא: שם אמר רב הונא באושא התקינו. בכ"מ ס"ז ה"א מהל' ת"ת הגיגת אמר רב אחא:

מוסף רש"י

הובא בעמוד קודם

רבינו חננאל

תלמיד חב' שנידה לכבודו נידויו נידוי. דדייק מדתניא מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב לכבוד, הא לכולי עלמא מנודה. והני מילי לכבוד עצמו, אבל במילי דשמיא אין חכמה ואין תבונה לנגד ה'. אמר רב יוסף צורבא מרבנן עביד דינא לנפשיה, במלתא דפסיקא ליה. כגון הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי, וכיוצא בו. ההוא צורבא מרבנן דהוה סני שומעניה, שהיה שם שמים מתחלל על ידו. כגון הא דגרסינן בסוף יום הכיפורים מי שיש בידו חילול השם, יצחק דבי ר' אמי אמר כל שחבריו מחבישין משמרתו, היכי דמי דאמרי שרא ליה מריה לפלוני. אבל הא דאמר רב כגון אנא דשקילנא כישרא כו', ודאמר ר' יוחנן כגון אנא דאי מסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין. על עצמם בלבד אמרו ולא על זולתם, שהיו מחמירין הרבה על עצמם, הלא תראה שכל אחד כך אמר כגון אנא. אבל כולי עלמא כראמרן. וכגון אלישע אחר שהיה מתעסק בספרי מינים ושותה במיני זמר, כדגרסינן זמר יוזני לא פסק מביתו. אמרו עליו על אחר שהיה עומד מבית המדרש הרבה סיפרי מינים היו נשרתין לו מחיכו. וגרסינן נמי השותה במיני זמר כו'. וכל צורבא מרבנן דהכי עובדיה. מתקרי סני שומעניה. ואמר רב יהודה בההוא צורבא מרבנן דהוו סני שומעניה כראמרן, היכי נעביד ביה, נישמתיה, צריכי ליה רבנן, לא נשמתיה, קא מתחלל שם שמים. אמר לה רבה בר בר חנה, הכי אמר ר' יוחנן, מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה

רבינו חננאל (המשך)

יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו. שמתיה רב יהודה, ולא שרייה לשמתיה לא הוא ולא ר' יהודה נשיאה. ואמר רב יהודה בעיניה דשכיב, בדיחנא, דאפילו לגברא רבא כי האי לא חניפי ליה. ולא אשכח חד דשרי ליה, עד דטרקיה זיבורא אאמתיה ושכיב, עיילוה למערתא דחסידי, ולא קיבלוה. עיילוה למערתא דדייני וקבלוה. מאי סני שומעניה, דעבד כר' אילעאי, דתניא ר' אליעאי הזקן אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו, פירוש מבקש לשתות במיני זמר ולשמות בשמחה המרגילה לידי עבירה כגון זה, (אמר) ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורין ויתכסה שחורין ויעשה מה שלבו חפץ. כגון אכילה ושתייה במיני זמר וכיוצא בהן. אבל דבר עבירה שיש בה דין אדם או דין שמים, ואפילו חייבי לאוין או חייבי עשה, וכל שכן למעלה שאיסורן איסור עולם, חס ושלום שהתיר ר' אלעאי ואפילו בסתר, אלא דבר שפירשנו למעלה, הוא שאמר לעשות. ואפילו דברים הללו לא התירן לו, אלא אמר כמשיא עצה לעשות כך כדי להבריח (נ"א: להבטיח) את יצרו להשלים תאותו, וכיון שיראה עצמו לבוש שחורין ועטוף שחורין משחבר יצרו ונמנע ואינו עושה. וזה צורבא מרבנן עשה כר' אילעאי ולבש שחורין ונתעטף שחורים, ואחר זה כולן חזר לשתות במיני זמר כגון [נ"א: כמו] שהיה עושה ולפיכך שפתיה רב יהודה. תנא דבי ר' ישמעאל ולפני עור לא תתן מכשול, זה המכה בנו הגדול. שכיון שהוא גדול חוזר גם הוא ומכה אביו, (זה) נמצא כי אביו גורם לו להכשילו. ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא, אתא ההוא גברא אכיל תאיני, רמא ביה קלא, לא אשגח ביה, אמר, ליהוי ההוא גברא בשמתא. אמר ליה אדרבה ליהוי ההוא גברא בשמתא. אם ממון נתחייבתי לך נידוי מי נתחייבתי לך. אתא שאיל לבי מדרשא, אמרו לו, שלו נידוי שלך אינו נידוי, זיל לגבי נשיאה דלישרי לך. דתניא נידוהו ואינו יודע מי נידהו ילך אצל נשיא ויתר לו. ירושלמי הדא אמרה המנדה לחי שאינו צריך וחזר הוא ונידהו, נידוי השני נידוי. אמר רב הונא באושא התקינו אב בית [דין] שסרח אין מנדין אותו, אלא אומר[מרים] לו הכבד ושב בביתך, חזר וסרח מנדין אותו מפני חילול השם. ריש לקיש אמר תלמיד שסרח אין מבזין אותו בפרהסיא. שנאמר וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה, כסהו כלילה. אמר רב תלמיד חכמים מנדה לעצמו ומיפר לעצמו. מר זוטרא חסידא, כי הוה מתחייב תלמיד חכמים נידוי הוה משמת נפשיה ברישא ליה, וכד הוה עייל לביתיה הוה [ט] שרי ליה ברישא והדר שרי לנפשיה. אמר רב פפא תיתי לי דלא שמיתנא צורבא מרבנן מעולם. כי הא

ט) נפנינו הגי' להיפך דשרי ליה לנפשיה נתחלה ואמנם גירסת רבינו נכונה יותר ופי' נתוס' ד"ה משמית תדר"ק.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com